EUROOPAN PARLAMENTTI 2009 - 2014

Ulkoasiainvaliokunta

2012/2098(INI)

5.12.2012

LAUSUNTO

ulkoasiainvaliokunnalta

oikeudellisten asioiden valiokunnalle

yritysten yhteiskuntavastuusta: tilivelvollinen, avoin ja vastuullinen yritystoiminta sekä kestävä kasvu
(2012/2098(INI))

Valmistelija: Andrzej Grzyb

PA_NonLeg

EHDOTUKSET

Ulkoasiainvaliokunta pyytää asiasta vastaavaa oikeudellisten asioiden valiokuntaa sisällyttämään seuraavat ehdotukset päätöslauselmaesitykseen, jonka se myöhemmin hyväksyy:

1. panee tyytyväisenä merkille, että komission 25. lokakuuta 2011 yritysten yhteiskuntavastuusta laatimaan tiedonantoon sisältyvässä uudessa määritelmässä korostetaan, että voimassa olevan lainsäädännön ja työehtosopimusten noudattaminen on vastuullisen toiminnan edellytys, ja täsmennetään yritysten yhteiskuntavastuun välttämättömät reunaehdot vaatimalla, että sosiaalisiin kysymyksiin, ympäristöön, eettisiin kysymyksiin, ihmisoikeuksiin ja kuluttaja-asioihin liittyvät näkökohdat kytketään yritysten liikkeenjohtoon ja ydinstrategiaan tiiviissä yhteistyössä sidosryhmien kanssa; vahvistaa, että yritysten yhteiskuntavastuun pitää koskea myös niiden toimintaa kolmansissa maissa;

2. pitää myönteisinä unionin ja jäsenvaltioiden pyrkimyksiä sovittaa politiikkansa vuonna 2011 päivitettyihin monikansallisia yrityksiä koskeviin OECD:n toimintaohjeisiin sekä liike-elämää ja ihmisoikeuksia koskeviin YK:n perusperiaatteisiin[1], ja korostaa, että nämä pyrkimykset ja varsinkaan maailmanlaajuista liiketoimintaa koskevat pyrkimykset eivät vielä tarkoita vahvaa sitoutumista ympäristönormien sekä sosiaalisten ja ihmisoikeusnormeihin noudattamiseen ja niiden valvontaan;

3. korostaa, että on tärkeää ottaa huomioon koko toimitusketju arvioitaessa, miten yritys on toteuttanut yhteiskuntavastuuta; katsoo, että ratkaisevan tärkeää on ottaa käyttöön tehokkaita ja avoimia indikaattoreita, joilla voidaan arvioida tarkasti yritysten toiminnan vaikutuksia järjestelmän näkökulmasta;

4. vaatii kaikkia 27:ää jäsenvaltiota nopeuttamaan yritysten yhteiskuntavastuuta koskevien kansallisten toimintasuunnitelmiensa tarkistamista ja asiasta annettujen OECD:n suuntaviivojen ja YK:n perusperiaatteiden täytäntöönpanoa koskevien kansallisten suunnitelmien laatimista, jotta ne saadaan valmiiksi viimeistään joulukuussa 2013; katsoo, että jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että nämä suunnitelmat laaditaan kaikkien sidosryhmien myötävaikutuksella, mukaan luettuina kansalaisjärjestöt, kansalaisyhteiskunta, ammattiliitot, työnantajajärjestöt ja kansalliset ihmisoikeusinstituutiot; kehottaa unionia helpottamaan oppimista niiden jäsenvaltioiden kokemuksista, jotka ovat paraikaa viemässä tätä prosessia läpi; kannustaa jäsenvaltioita hyödyntämään ISO 26000 -standardiin sisältyviä suuntaviivoja, GRI-ohjeiston (Global Reporting Initiative) viimeisintä versiota sekä kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden eurooppalaisen ryhmän laatimia suuntaviivoja;

5. huomauttaa, että yritysten yhteiskuntavastuuta pitäisi laajentaa EU:n sisällä samoin kuin kolmansissa maissa työn järjestämisen, työn laadun, yhdenvertaisten mahdollisuuksien,

[1] YK:n ihmisoikeusneuvoston 17. istunto, 21. maaliskuuta 2011, pääsihteerin erityisedustajan John Ruggien raportti ihmisoikeuksista ja ylikansallisista yhtiöistä ja muista liikeyrityksistä: "Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations 'Protect, Respect and Remedy Framework'" (A/HRC/17/31) (jäljempänä: YK:n perusperiaatteet)..

sosiaalisen osallisuuden, syrjinnän torjumisen sekä jatkuvan koulutuksen kaltaisille aloille;

6. kehottaa johdonmukaistamaan unionin tason toimia saattamalla julkisia hankintoja, vientiluottoja, hyvää hallintoa, kilpailua, kehitysyhteistyötä, kauppaa ja investointeja ja muita seikkoja koskevat politiikat ja sopimukset vastaamaan asiaa koskevia OECD:n suuntaviivoja ja periaatteita sekä YK:ssa vahvistettuja velvoittavia sosiaalisia ja ihmisoikeus- ja ympäristöstandardeja; kehottaa tässä yhteydessä yhteistyöhön työntekijöiden, työnantajien ja kuluttajien edustajien kanssa sekä soveltamaan kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden eurooppalaisen ryhmän laatimia asiaa koskevia ohjeita, kuten ryhmän komissiolle antamaa asiakirjaa ihmisoikeuksista ja julkisista hankinnoista; kehottaa tekemään säädösehdotuksista asiaankuuluvat vaikutustenarvioinnit, jotta voidaan havaita mahdollinen epäloogisuus YK:n perusperiaatteiden suhteen, ja vaatii koordinoimaan toimet liike-elämää ja ihmisoikeuksia käsittelevän YK:n työryhmän kanssa, jotta voidaan välttää YK:n perusperiaatteiden erilaiset tulkinnat; toteaa, että yritysten yhteiskuntavastuun kannalta YK:n ihmisoikeusjärjestelmä on tärkeä, ja muistuttaa samalla, että Euroopan unionin perusoikeuskirjan 16 artiklassa taataan elinkeinovapauden perusoikeus, joka olisi otettava asianmukaisesti huomioon yritysten yhteiskuntavastuuseen liittyvien toimien tukemisessa Euroopan unionissa; korostaa, että on tärkeää sovittaa yhteen elinkeinovapaus ja muut perusoikeuskirjassa varmistetut oikeudet ja kansainvälisesti tunnustetut yritysten yhteiskuntavastuuta koskevat periaatteet ja suuntaviivat; panee tässä yhteydessä tyytyväisenä merkille EU:n perusoikeusviraston työn elinkeinovapauden noudattamista ja tulkintaa koskevan aineiston ja asiantuntemuksen hankkimiseksi;

7. odottaa jatkossakin unionin toimielimiltä ja virkamiehiltä, myös ihmisoikeuksien erityisedustajalta sekä EU:n maa- ja aluekohtaisilta erityisedustajilta, kunnianhimoisia toimia yhteiskuntaa, ympäristöä ja ihmisoikeuksia koskevien normien edistämiseksi unionin ulkosuhteissa ja kaikessa toiminnassa; kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita tekemään perusoikeuksia koskevia vaikuttavuustutkimuksia ennen monenkeskisten ja kahdenvälisten kauppa- ja investointisopimusten tekemistä ja niiden arvioinnin aikana sekä myönnettäessä kehitysapua ja varmistamaan, että näitä oikeuksia kunnioitetaan;

8. toteaa, että Pariisin periaatteiden mukaisesti toimivilla kansallisilla ihmisoikeusinstituutioilla on hyvät mahdollisuudet tukea YK:n perusperiaatteiden täytäntöönpanoa ja helpotta tai jopa varmistaa oikeussuojakeinojen käyttömahdollisuudet; kehottaa unionia ja jäsenvaltioita tunnustamaan yritysten sekä työntekijöitä, työnantajia ja kuluttajia edustavien elinten ohella kansalliset ihmisoikeusinstituutiot tärkeiksi kumppaneiksi toimissa, joilla edistetään liike-elämää ja ihmisoikeuksia koskevia näkökohtia, kehitetään liike-elämän, valtion ja kansalaisyhteiskunnan välisiä yhteyksiä ja tuetaan kansainvälisesti tunnustettuja yhteiskunnallisia, ekologisia ja ihmisoikeuksia koskevia normeja ja suuntaviivoja; kehottaa jäsenvaltioita vahvistamaan ja tarvittaessa laajentamaan kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden mandaattia, jotta ne voisivat toimia tehokkaammin; kehottaa niitä jäsenvaltioita, joissa ei ole Pariisin periaatteiden mukaisesti toimivia kansallisia ihmisoikeusinstituutioita, perustamaan sellaisen; kehottaa unionia luomaan asianmukaisia strategisia tukitoimia; sitoutuu säännölliseen vuosittaiseen näkemystenvaihtoon kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden kanssa ja katsoo, että tämä voitaisiin toteuttaa kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnan ja/tai

oikeudellisten asioiden valiokunnan johdolla hyödyntäen oikeudellisten asioiden valiokunnan kokemuksia näkemystenvaihdosta, jota käytiin itäisten kumppanimaiden ihmisoikeusasiamiesten kanssa EU:n ja itäisten kumppanimaiden huippukokouksessa 2011; sitoutuu myös täydentämään tällaista näkemystenvaihtoa erityisillä ihmisoikeuksia ja liiketoimintaa käsittelevillä seminaareilla;

9. panee tyytyväisenä merkille Kansainvälisen työjärjestön (ILO) 14. kesäkuuta 2012 hyväksymän suosituksen nro 202 sosiaalisen suojelun vähimmäistasosta; aikoo sijoittaa ihmisoikeuksia ja yritysten yhteiskuntavastuuta käsittelevät asiat kolmansien maiden ja erityisesti EU:hun erityissuhteessa olevien maiden kanssa pidettävien tulevien EU-kokousten esityslistoille; edellyttää, että yritysten yhteiskuntavastuu on sisällytettävä unionin ja kolmansien maiden sopimussuhteisiin, ja pyytää, että YK:n perusperiaatteista laaditaan tarvittaessa käännökset Euroopan parlamentissa tai unionin muissa toimielimissä;

10. kehottaa unionia ja erityisesti komissiota varmistamaan, että rahoitusvälineissä, myös demokratiaa ja ihmisoikeuksia koskevassa eurooppalaisessa välineessä (EIDHR), katsotaan Pariisin periaatteita noudattavat kansalliset ihmisoikeusinstituutiot avainkumppaneiksi tavoitteiden saavuttamiseksi ja autetaan niitä hyödyntämään ainutlaatuista asemaansa ja ihmisoikeusasiantuntemustaan, jotta voidaan luoda vuoropuhelu eri sidosryhmien välille, mukaan lukien valtion viranomaiset, kansalaisyhteiskunta ja liike-elämän edustajat; kehottaa siksi

    (1) varmistamaan, että yritysten yhteiskuntavastuu ja ihmisoikeudet kuuluvat vuosien 2014–2020 monivuotisen rahoituskehyksen eri rahoitusvälineiden painopistealoihin, sekä

    (2) antamaan EIDHR:stä erityistukea, joka on tarkoitettu kansalaisyhteiskunnan järjestöille, kansallisille ihmisoikeusinstituutioille, ihmisoikeusaktivisteille, ammattiliitoille ja muille ihmisoikeusjärjestöille suunnattaviin, yritysten yhteiskuntavastuuta ja ihmisoikeuksia käsitteleviin koulutustoimiin ja valmiuksien kehittämistoimiin;

11. katsoo, että jotta voidaan varmistaa, että EU:n oman, yritysten yhteiskuntavastuuta koskevan strategian täytäntöönpanossa edistetään monipuolisesti yhteiskunnan etuja ja ihmisoikeuksien kunnioittamista sekä luodaan kestävää ja osallistavaa elpymistä ja kehitystä, yritysten muiden kuin taloustietojen (ympäristöä, yhteiskuntaa ja hallintoa koskevat tiedot) pakollista julkistamista koskevassa säädösehdotuksessa on varmistettava avoimuus luomalla selkeä, yksiselitteinen ja yhteinen kehys, jossa ihmisoikeudet mainitaan nimenomaisesti ja joka on täysin sopusoinnussa OECD:n ja YK:n perusperiaatteiden kanssa ja perustuu puolueettomiin indikaattoreihin, joissa viitataan muun muassa naisten ja miesten tasa-arvoon, joka kattaa sukupuolten palkkaerot ja naisten osuuden ylemmistä viroista, nuorille maksettaviin palkkoihin, työntekijöiden mahdollisuuksiin liittyä ammattiyhdistyksiin ja käydä kollektiivisia neuvotteluja, tehokkaisiin takeisiin työsuojelusta sekä vammaisuuteen;

12. kehottaa unionia käsittelemään sisäisten valmiuksien ja asiantuntemuksen puutteita ja toteuttamaan kaikissa toimielimissä ja kaikilla politiikan aloilla konkreettisia koulutusohjelmia, joissa käsitellään liike-elämää ja ihmisoikeuksia;

13. kehottaa jälleen kerran unionia ja jäsenvaltioita tehostamaan yritysten yhteiskuntavastuuta ja ihmisoikeusnäkökohtia sisältävien nykyisten säädösten täytäntöönpanoa sekä luomaan uusia ratkaisuja, joiden tavoitteena on turvata tasapuoliset toimintaedellytykset omille ja kolmansien maiden liikeyrityksille sosiaalisen polkumyynnin torjumiseksi;

14. kehottaa luomaan unionin tasolle OECD:n konfliktialueiden ja korkean riskin alueiden mineraalien vastuullisten toimitusketjujen due diligence -prosessia koskevien ohjeiden mukaisen järjestelmän, jolla valvotaan ihmisoikeusnormien ja toimitusketjua koskevien sääntöjen noudattamista ja jossa käsitellään muun muassa kysymyksiä, joilla on huomattava kielteinen tai myönteinen vaikutus ihmisoikeuksiin, kuten maailmanlaajuiset ja paikalliset toimitusketjut, konfliktialueiden mineraalit ja toimintojen ulkoistaminen, maiden haltuunotto sekä alueet, joilla työlainsäädäntö ja työsuojelu ovat riittämättömiä tai joilla tuotetaan ympäristölle ja terveydelle vaarallisia tuotteita; panee tyytyväisenä merkille EU:n jo toteuttamat ohjelmat, erityisesti metsälainsäädännön noudattamista, metsähallintoa ja puukauppaa koskevan metsätalouden FLEGT-ohjelman, ja tukee yksityisiä aloitteita, kuten kaivosteollisuuden avoimuutta koskevaa EITI-aloitetta;

15. katsoo, että kun unioni tai jäsenvaltiot ovat liiketoimintakumppaneita (esimerkiksi julkisissa hankinnoissa, valtionyhtiöissä, yhteisyrityksissä, vientiluottotakuissa, kolmansissa maissa toteuttavissa suurissa hankkeissa), on ensisijaisen tärkeää noudattaa OECD:n ja YK:n ohjeita ja periaatteita, minkä pitäisi näkyä erityisissä sopimuslausekkeissa siten, että sosiaalisia, ympäristö- ja ihmisoikeusstandardeja räikeästi rikkoville yrityksille olisi koiduttava seuraamuksia; suosittaa, että kaavailtu ulkoista yhteistyötä ja kehitysapupolitiikkaa koskeva EU:n mekanismi olisi osa sellaisten sääntöjen määrittämistä, joiden tarkoituksena on parantaa EU:n ulkoisen yhteistyön laatua ja tehokkuutta yhdistämällä mekanismeja, rahoitusvälineitä, yhteistyötä ja koordinaatiota EU:n, rahoituslaitosten ja muiden alan sidosryhmien välillä;

16. korostaa suojelemista, kunnioittamista ja oikeussuojakeinoja koskevan Yhdistyneiden kansakuntien viitekehyksen merkitystä ja katsoo, että sen kolme osaa, valtioiden vastuu suojella ihmisoikeuksia, yritysten vastuu ihmisoikeuksien kunnioittamisesta sekä tarve mutkattomampaan muutoksenhakuun, vaativat asianmukaisia toimenpiteitä, jotta ne voidaan panna täytäntöön;

17. korostaa, että koska eurooppalaisilla yrityksillä, niiden tytäryhtiöillä ja alihankkijoilla on huomattava painoarvo maailmankaupassa, ne voivat edistää merkittävästi sosiaalisia ja työelämän normeja maailmanlaajuisesti; panee merkille, että ulkomailla toimiviin EU-alueen yrityksiin kohdistuvat valitukset ratkaistaan yhä useammin paikan päällä; antaa tunnustusta OECD-maissa toimiville kansallisille yhteyspisteille valtioon perustuvina tuomioistuimen ulkopuolisina mekanismeina, jotka voivat toimia välittäjinä erilaisissa liiketoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevissa kiistoissa; kehottaa kuitenkin yrityksiä mukauttamaan valitusmekanismit YK:n perusperiaatteissa vahvistettuihin tehokkuuskriteereihin ja hakemaan lisää arvovaltaista tukea kansainvälisesti tunnustetuista periaatteista ja ohjeistoista, joita ovat erityisesti äskettäin päivitetyt monikansallisia yrityksiä koskevat OECD:n suuntaviivat, Yhdistyneiden kansakuntien Global Compact -aloitteen kymmenen periaatetta, ISO 26000 -ohjestandardi yritysten yhteiskuntavastuusta sekä ILO:n kolmenkeskinen julistus monikansallisten yritysten ja sosiaalipolitiikan periaatteista;

18. pitää myönteisenä komission aikomusta muuttaa Bryssel I -asetukseen sisältyviä kansainvälisen yksityisoikeuden säännöksiä ja erityisesti aikomusta ottaa käyttöön "forum necessitatis" -periaate; korostaa, että on tarkistettava Bryssel I ja Bryssel II -asetuksia, jotta voidaan parantaa niiden oikeussuojaa, joiden ihmisoikeuksia yritysten toiminta EU:n ulkopuolella on loukannut; kehottaa toteuttamaan tehokkaita toimia nykyisten oikeudellisten esteiden kuten kohtuuttomien oikeuskulujen poistamiseksi määrittämällä esimerkiksi ryhmäkanteita koskevat vähimmäisvaatimukset tai ratkaisemalla yritysten "erillistä oikeushenkilöä" koskevan ongelman;

19. kehottaa laatimaan EU:n teknologia-alan yrityksille tehokkaampia avoimuutta ja vastuullisuutta koskevia normeja sellaisen teknologian vientiin, jota voidaan käyttää ihmisoikeusloukkauksiin tai EU:n turvallisuusetujen vastaiseen toimintaan;

20. panee tyytyväisenä merkille komission aikomuksen käsitellä yritysten yhteiskuntavastuuta laajentumisen yhteydessä; pitää kuitenkin valitettavana, että tätä kysymystä ei käsitellä konkreettisesti liittymisneuvotteluissa ehdokasvaltioiden kanssa ja että käsitettä ei mainita 10. lokakuuta 2012 annetussa komission tiedonannossa "Laajentumisstrategia sekä vuosien 2012 ja 2013 tärkeimmät haasteet" (COM(2012)0600);

21. panee tyytyväisenä merkille komission aikomuksen toteuttaa maailmanlaajuisia kampanjoita, laatia kansainvälisiä suuntaviivoja ja toteuttaa täydentäviä lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, jotta varmistetaan, että yritysten vaikutukset ulkomaiden yhteiskuntiin ovat myönteisiä; muistuttaa, että yritysten myönteisiä vaikutuksia ulkomaiden yhteiskuntiin voidaan mitata muun muassa suhteessa paikallisväestön mahdollisuuteen käyttää luonnonvaroja, asukkaiden elintarvikeomavaraisuuteen tai yhteiskuntien sisäiseen kehitykseen;

22. kehottaa panemaan täytäntöön "tunne loppukäyttäjä" -periaatteen, jotta varmistetaan, että ihmisoikeusloukkaukset estetään tuotanto- tai markkinaketjun alku- tai loppupäässä.

VALIOKUNNAN LOPULLISEN ÄÄNESTYKSEN TULOS

Hyväksytty (pvä)	3.12.2012
Lopullisen äänestyksen tulos	+: 42 –: 1 0: 2
Lopullisessa äänestyksessä läsnä olleet jäsenet	Sir Robert Atkins, Arnaud Danjean, Marietta Giannakou, Andrzej Grzyb, Anna Ibrisagic, Liisa Jaakonsaari, Anneli Jäätteenmäki, Jelko Kacin, Tunne Kelam, Nicole Kiil-Nielsen, Evgeni Kirilov, Maria Eleni Koppa, Andrey Kovatchev, Paweł Robert Kowal, Eduard Kukan, Alexander Graf Lambsdorff, Krzysztof Lisek, Mario Mauro, Francisco José Millán Mon, María Muñiz De Urquiza, Annemie Neyts-Uyttebroeck, Raimon Obiols, Ria Oomen-Ruijten, Pier Antonio Panzeri, Alojz Peterle, Bernd Posselt, Cristian Dan Preda, Tokia Saïfi, José Ignacio Salafranca Sánchez-Neyra, Jacek Saryusz-Wolski, György Schöpflin, Werner Schulz, Marek Siwiec, Charles Tannock, Kristian Vigenin, Sir Graham Watson
Lopullisessa äänestyksessä läsnä olleet varajäsenet	Laima Liucija Andrikienė, Marije Cornelissen, Elisabeth Jeggle, Agnès Le Brun, Marietje Schaake, Helmut Scholz
Lopullisessa äänestyksessä läsnä olleet sijaiset (187 art. 2 kohta)	Lara Comi, Danuta Jazłowiecka, Giovanni La Via